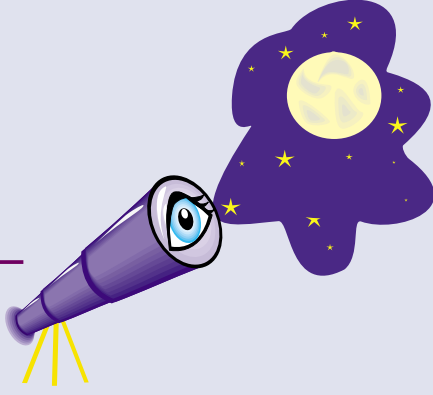

Gökyüzü

Alp Akoğlu

Messier Albümü - 4 (M44, M67)

Messier Albümü kapsamında bu ay iki açık yıldız kümesini ele aldık. Her iki küme de, Nisan ayında gökyüzünde gözlem için en iyi konumunda bulunan Yengeç Takımyıldızı'nda yer alıyor. Yengeç, pek parlak olmayan yıldızlardan oluşan bir takımyıldızdır. Bu takımyıldız, bulunması daha kolay olan Aslan ve İkizler'in arasında yer alır. Takımyıldızı, "Y"ye benzeyen şekli sayesinde gökyüzünde zorlanmadan tanıyabilirsiniz.

M44 Arıkovanı

Açık Yıldız Kümesi
Takımyıldızı: Yengeç
Sağ Açıklık: 8^h40,1^d
Dik Açıklık: +19°59'
Uzaklık: 577 ışık yılı
Parlaklık: 3,7 kadir

M44 Arıkovanı yıldız kümesi, gökyüzünün en belirgin kümelerinden biridir. En parlak yıldızının 6,3 kadirle çıplak gözle görme sınırının altında kalmasına karşın, içerdiği yaklaşık 350 yıldız sayesinde silik bir ışık kümesi olarak görünür. Eski çağlardan beri bilinen bu küme, temiz havalar da silik bir bulut olarak görülür. Eski Yunanlılar, bu kümeyi Türkçe karşılığı "yemlik" anlamına gelen *Praesepe* olarak adlandırmışlar. Eski Yunanlılar, kümenin görünüp görünmediğine bakarak hava tahmini yapıyorlardı. Eğer küme belirgin biçimde görünüyorsa, bu fırtına habercisi olarak kabul ediliyordu.

Çıplak gözle bakıldığında, bir yıldız kümesinden çok bir buluta benzeyen bu gökcisminin, yıldızlardan oluşan bir küme olduğunu ilk fark eden Galileo oldu. Galileo, kümedeki 40 yıldız gökyüzüne çevirdiği il-

kel teleskopla ayırt edebilmişti.

Arıkovanı, gökyüzünde yaklaşık 1,5° çapında bir alan kaplar. Bu, dolunayın çapının üç katıdır. Bu nedenle M44, dürbün için çok güzel bir hedef oluşturur. Küçük bir dürbünle, kümedeki 20'den fazla yıldız görülebilir. Küme, bu kadar geniş bir alana yayıldığı için, bir teleskop kümenin ancak küçük bir bölümünü gösterir.

Orta büyütmeli bir dürbünle bakarsanız, küme, bir arı kovanının etrafındaki arıları andırır. M44'ü gökyüzünde bulmak oldukça kolay. Küme, Yengeç Takımyıldızının hemen hemen ortasında yer alır.

M67

Açık Yıldız Kümesi
Takımyıldızı: Yengeç
Sağ Açıklık: 8^h50,4^d
Dik Açıklık: +11°49'
Uzaklık: 2700 ışık yılı
Parlaklık: 6,1 kadir

M67, bilinen en yaşlı açık kümelerden biridir. Son araştırmalara göre, küme yaklaşık 4 milyar yaşında. Bu, Güneş'in yaklaşık 10 milyar olan ömrüne göre düşük bir

yaş olsa da, açık kümelerdeki yıldızlar görece hızlı dağıldıkları için, bir açık küme için oldukça yüksek bir yaş. Yaklaşık 500 yıldızdan oluşan küme 100 kadar Güneş benzeri yıldız içeriyor.

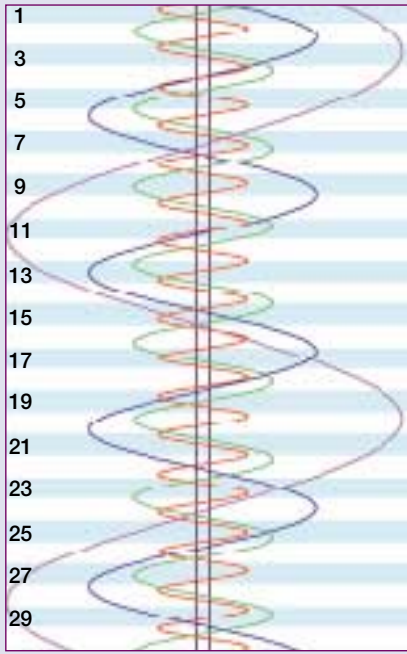
Küme, uzakta yer aldığından yıldızlarını birer birer seçmek çok zor. Bir teleskopla gözlem yaparsanız, büyük oranda turuncu ve sarı renkten oluşan çok sayıda yıldız seçebilirsiniz. Bunun dışında, küme çok sayıda yıldız içerdiği için bir dürbünle bakıldığında çok zengin bir görünüme sahip. M67, pek parlak olmasa da gözlenmeyi hakeden bir küme.

Yeni Ziyaretçi: Ikeya-Zhang

1996'da bizi ziyaret eden Hyakutake ve 1997'de gelen Hale-Bopp'un ardından, onlar kadar parlak olmasa da bir başka kuyruklu yıldız gökyüzünü süsleyecek. Ikeya-Zhang adlı bu kuyruklu yıldız, daha çok yeni, 1 Şubat 2002'de keşfedildi. Japonya'dan Kaoru Ikeya ve Çin'den Daqing Zhang, bu kuyruklu yıldızı hemen hemen aynı zamanda bildirdi. Bu nedenle kuyruklu yıldız ikisinin adı birden verildi Ikeya'nın oldukça ünlü bir kuyruklu yıldız avcısı olmasına karşılık, bu kuyruklu yıldız Zhang'ın ilk keşfi oldu. Yapılan hesaplamalarda, Ikeya-Zhang'ın son yıllarda görülen en parlak kuyruklu yıldızlardan biri olabileceği anlaşıldı.

Ikeya-Zhang, 18 Mart 2002'de 75 milyon km ile Güneş'e en yakın konumundan geçti. (Bu yazı hazırlanırken, bu henüz gerçekleşmemişti.) Mart ayının ortalarına doğ-

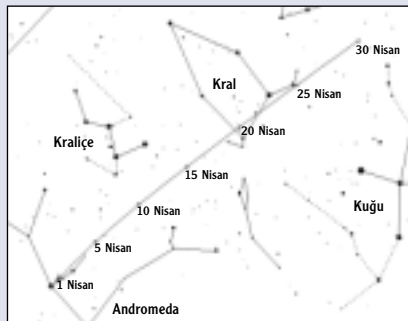
Nisan ayında Jüpiter'in dört büyük uydusunun gezegene göre konumları.

1 Nisan saat 23:00; 15 Nisan saat 22:00;
30 Nisan 21:00'de gökyüzünün genel görünüşü

ru, kuyruklu yıldızın parlaklığı yaklaşık 5 kadir ulaştı. Yani, dürbün ve teleskoplar için çok kolay bir hedef haline geldi. Kuyruklu yıldız, çıplak gözle de uygun koşullarda gözlenebiliyordu.

Kuyruklu yıldızın parlaklığı kesin olarak tahmin edilemese de, parlaklığın Mart sonu - Nisan başı, 3 kadir parlaklığa yaklaşabilmesi olası. Bu, uygun koşullarda kuyruklu yıldızın çıplak gözle kolaylıkla gözlenebileceği anlamına geliyor. Bu parlaklık-

Ikeya-Zhang Kuyruklu Yıldız'ının Nisan ayında gökyüzünde izlediği yol

taki bir kuyruklu yıldız, ancak 10 yılda bir görülebiliyor.

Kuyruklu yıldız, Şubat ayında keşfedildiği ve ne kadar parlak olacağı bilinmediğinden, Mart sayımızda duyuramadık. Ancak, bu bir kayıp sayılmaz; çünkü, Nisan ayı kuyruklu yıldız gözlemek için en uygun dönem. Ikeya-Zhang, bu sırada Dünya'ya biraz yaklaşacağı ve gökyüzünde yükseleceği için daha iyi gözlenebilecek.

Kuzeybatı ufku üzerinde yer alan kuyruklu yıldız çıplak gözle görülebilecek kadar parlak olsa da, kent merkezinde onu gökyüzünde seçmekte zorlanabilirsiniz. Bu nedenle, gözleminizi olabildiğince karanlık bir yerden yapmalısınız. Eğer bir dürbününüz varsa, kuyruklu yıldız bakmak için onu mutlaka kullanmalısınız. Kuyruklu yıldızın gökyüzündeki konumunu bulmak için, verdiğimiz haritadan yararlanabilirsiniz.

Gezegenler

Jüpiter, artık batı ufku kaymış olmakla beraber, hâlâ gözlem için en iyi durumda olan gezegen. Gezegen, İkizler'deki konumunu koruyor. **Satürn**, Jüpiter'in sağ altında, Boğa Takımyıldızı'nda yer alıyor. Uzunca bir süredir gökyüzündeki yükselişini koruyan **Mars**, çok belirgin olmasa da bu ay biraz alçalıyor. Ancak gezegen saat 21:30'a kadar gökyüzünde. Gökyüzündeki en parlak gezegen olan **Venüs**, akşamın erken saatlerinde batı-kuzeybatı ufku üzerinde parlıyor. Gezegen, Güneş'ten yaklaşık bir buçuk saat sonrasında kadar gözlenebiliyor. Ayın başında gözlerden uzak olan **Merkür**, ayın sonunda yükseliyor ve Güneş'ten yaklaşık iki saat sonra batıyor. Eğer Merkür ve Venüs'ü görebilecek kadar erken gözlem yaparsanız, tüm gezegenlerin batı ufku üzerinde yukarı doğru dizili olduğunu göreceksiniz.

Ay, 4 Nisan'da sondördün, 12 Nisan'da yeniay, 20 Nisan'da ilkdördün, 27 Nisan'da dolunay evrelerinden geçecek.